

Izhaja vsak dan razen sobot, nedelj in praznikov.
Issued daily except Saturdays, Sundays and Holidays.

PROSVETA

Uredniški in upravniški prostor:
2657 South Lawndale Ave.
Office of Publication:
2657 South Lawndale Ave.
Telephone, Rockwell 4904

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

LETO—YEAR XXXV. Cena lista je \$6.00. Entered as second-class matter January 16, 1933, at the post-office at Chicago, Illinois, under the Act of Congress of March 3, 1879. CHICAGO 23. ILL., PONEDELJEK. 28. JUNIJA (JUNE 28), 1943. Subscription \$6.00 Yearly. ŠTEV.—NUMBER 125

Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in section 1103, Act of Oct. 3, 1917, authorized on June 4, 1918.

Napad na nemški konvoj v bližini Holandije

Ameriški letalci metali bombe na dolino Vardar in osiščno letališče pri Solunu ob Egejskem morju. — Goebbels opozoril nemško ljudstvo na nevarnost zavezniške invazije Evrope. Rusi okupirali strateško naselbino v bližini Velike Luke po porazu sovražne sile. — Čungking naznanil novo kitajsko zmago v provinci Honan

London, 28. jun.—Angleški letalci so izvršili tri napade na mesta in industrijska središča v zapadni in severni Nemčiji in nacijske letalske baze v severni Franciji, poroča letalski minister.

Drugi roji bombnikov in bojnih letal tipa Beaufighters in Spitfire so bombardirali nemški konvoj v bližini holandskega obrežja. Tri bojne in ena zalagalna ladja so bile poškodovane v napadu.

Velika zavezniška letalska ofenziva, ki se je pričela pred enim tednom, se nadaljuje. Bombniki Typhoon so sinoči preleteli Doversko ožino in bombardirali nemške militaristične objekte na severozapadnem francoskem obrežju.

Zavezniški stan. Afrika. 26. jun.—Čez petdeset ameriških Liberatorjev je prvič v tej vojni metalo bombe na zgodovinsko dolino Vardar, invazijsko pot, na osiščno vojaško letališče v Sedesu pri Solunu, grški luki ob Egejskem morju, tristo drugih ameriških bojnih letal pa je bombardiralo militaristične objekte v Sardiniji, Siciliji in južni Italiji.

Vest iz Kaira, Egipt, pravi, da so ameriški bombniki vrgli čez 250.000 funtov bomb na letališče in druge militaristične naprave pri Solunu. Bombe so porušile hangarje, skladišča olja in razbile več letal na tleh. Vsi bombniki so se srečno vrnili v svojo bazo po izvršenem napadu.

Bilo je v ofenzivi v prvi svetovni vojni l. 1918, ko so zavezniški prebili kratkoročno nemško bojno črto, slično sedanji Hitlerjevi. Srbska armada je takrat udrla skozi omenjeno črto in nekaj tednov pozneje porazila bolgarsko silo. Možnost je, da se bodo v tej vojni zavezniške čete izkrcale na grškem ozemlju pri Solunu in potem zavleče prodirati proti Jugoslaviji.

London, 26. jun.—Bombardiranje nemških mest in industrijskih središč ter nacijskih oporišč v Franciji, Belgiji in Holandiji se nadaljuje z nezmanjšano srditostjo.

Britski in kanadski letalci so metali bombe na Wupertal in druga nemška industrijska in komunikacijska središča v Porurju, dočim so ameriški razbijali militaristične objekte v severozapadni Nemčiji. Osemnajst ameriških letal se ni vrnilo v svojo bazo po napadu.

Angleški in kanadski letalci so vrgli več sto ton bomb tudi na Elberfeld in Barmen pri Wupertalu, Solingen, Neuss in Muenchen-Gladbach. Bombe so povzročile ogromno razdejavanje in zanetile mnogo požarov. Letalski minister poroča, da so se skora vsa letala srečno vrnila v svoje baze.

Radio Berlin poroča o zbiranju angleških in ameriških čet v Siriji v bližini turške meje. Osmo britska armada, kateri poveljuje general Bernard Montgomery, je dospela v Sirijo, kjer se pridružila deveti in deseti britski armadi. Berlin trdi, da so ameriške čete nadomestile osmo britsko armado v severozapadni Afriki.

Joseph Goebbels, minister nacijske propagande, je priznal, da zavezniški razpolagajo z mogočnim silo, ki lahko vsak čas invadira Evropo. On je opozoril

Večja kontrola zalog živeža

Posebni odbor sestavil program

Washington, D. C., 26. jun.—Nedavno ustanovljeni odbor, ki ga tvorijo razpečevalci in profesorji živil, se je izrekel za ustanovitev ene agencije pod vodstvom načelnika, v čigar področje naj bi spadala večja kontrola zalog živeža.

Načelnik odbora je Clarence Francis, predsednik General Foods Corp. On je naznanil sestavo programa, ki predvideva kontrolo vseh faz produkcije in distribucije živil in cen. On je udaril po administraciji za kontrolo cen, kateri načeljuje Prentiss M. Brown, in jo obdolžil ne sposobnosti ter odgovornosti za nastalo konfuzijo.

“Eno dejstvo, ki ga ne more nihče utajiti, je, da Brownova administracija ni kos svoji nalogi,” je rekel Francis. “Ta ne deluje v interesu javnosti. Zilvilska situacija je kritična in odgovornost za to nosi Brownova administracija.”

Kongresni odsek za agrarne zadeve je odobril načrt kongresnika Fulmerja, da živilska administracija, katere načelnik je Chester C. Davis, dobi popolno oblast v zadevah produkcije in distribucije živil. Načrt je bil odobren z osemnajstimi proti osmim glasovom.

Nemci odlašajo z ofenzivo v Rusiji

Vojaške divizije odhajajo v Italijo in Francijo

Washington, D. C., 26. jun.—Vojni tajnik Henry L. Stimson je dejal, da bombardiranje nemških mest in industrijskih središč po zavezniških letalcih je vzrok odlašanja nemške ofenzive na ruskih frontah. Vrhovno poveljstvo je moralo kot posledica bombnih napadov revidirati vojno strategijo.

Stimson je dejal, da se morajo ameriški in angleški letalci boriti proti močni nemški letalski sili, kar je dokaz, da je bila ta mobilizirana za zaščito Nemčije. “Izgleda, da so bila nemška letala potegnjena iz Rusije in to je eden izmed vzrokov, zakaj se obetana velika nemška ofenziva na ruskih frontah ni začela,” je dejal. “Odmor na teh frontah je značilen, ker je vreme ugodno za vojne operacije v velikem obsegu. Nemčija in njeni sateliti imajo najmanj dvesto divizij v Rusiji.”

Drugo pojasnilo odlašanja nemške ofenzive proti rdeči armadi je v poročilih, da je Hitler poslal več vojaških divizij v Italijo in Francijo. Ta ne omenjajo, ali so se te nahajale v Rusiji ali pa so bile formirane iz rezerv v Nemčiji.

Stimsonova izjava potrjuje mnenje nekaterih krogov, da je nemško poveljstvo zavrglo načrte za veliko ofenzivo proti Rusiji v tem poletju. Če so v pravi, je to dokaz, da je poveljstvo izgubilo vero v zmago.

Volilne koncesije angleškemu vojakom

London, 26. jun.—Notranji tajnik Herbert Morrison je naznanil v parlamentu, da mu bo kmalu predloženo v odobritev načrt glede revizije volilnega sistema. Člani oboje sile in mornarji na trgovskih parnikih bodo lahko volili na podlagi tega načrta. To bodo lahko storili po pošti ali po svojih namestnikih. Morrison je dalje rekel, da bo vlada podala deklaracijo o novi distribuciji sedežev v parlamentu.

RUDARSKA UNIJA SE MORA POKORITI ODBORU

Operatorji se bodo posvetovali z Ickesom

DELITEV PREMOGA V ODMERKIH?

Washington, D. C., 26. jun.—Vojno-delavski odbor je naznanil, da bo vztrajal pri zahtevi, da se mora rudarska unija UMWA pokoriti njegovemu odloku in podpisati pogodbo z operatorji s pogoji, katere je odbor določil, zaeno pa se mora obvezati, da rudarji ne bodo stavkali, dokler traja vojna. Pogoji vsebujejo neznatne koncesije rudarjem v obliki zvišanja mezde za okrog 20 centov na dan.

Smernični odbor rudarske unije je zadnji teden izjavil, da ne bo podpisal gramotne in za rudarje poniževalne pogodbe, katero je narekoval vojno-delavski odbor. Člani odbora priznajo, da ne morejo izsiliti podpisa pogodbe, lahko pa se poslužijo drugih sredstev proti voditeljem unije in upornim rudarjem. Ta sredstva so sankcije, ki lahko zavzamejo več oblik. Ena je prepoved odbijanja članarine za UMWA, druga pa “zamrzovanje” denarja v blagajni unije.

Rudarji se počasi vračajo na delo v premogovnike. Sodi se, da se je le okrog 70 odstotkov rudarjev vrnilo na delo po Rooseveltovem ultimatu, da bodo mobilizirani v armado, če bodo vztrajali v stavki.

Notranji tajnik Harold L. Ickes, ki v imenu vlade operira premogovnike, je poklical reprezentante premogovnih kompanij na konferenco v Washingtonu, na kateri bo razprava o zaščiti njihovih in vladnih interesov v dobi, ko je produkcija premoga pod njegovo kontrolo. Ickes je dejal, da so se zaloge premoga znižale kot posledica treh rudarskih stavk v zadnjih tednih in da bo morda odredil racionaliziranje premoga za vojne industrije in gretje zasebnih stanovanj prihodnjo zimo.

Ickes je dejal, da je bila kontrola med unijo in operatorji izravnavna, ne pa med unijo in vojno-delavskim odborom, toda unija se bo morala pokoriti odloku tega odbora.

Angleški nadško odobrava bombardiranje Nemčije

London, 26. jun.—Yorški nadško je v pastirskem pismu vernikom naglasil, da odobrava bombe napade na nemška in italijanska mesta ter industrijska središča, “ker bodo ta skrajšala vojno in s tem rešila na tisoče življenj.” On je obsodil nemške napade na Varšavo, Rotterdam, Beograd in druga mesta, ne pa bombardiranja nemških, ker je to manjše zlo in kaznovanje bojažljivih Nemcev. “Oni, ki zahtevajo ustavitve bombnih napadov,” pravi v pismu; “pro-pagirajo stvar, ki bi zahtevala več življenj naših vojakov in zavlekla osvoboditev prebivalcev po osišni sili okupiranih držav.”

Argentina razpustila žensko organizacijo

Buenos Aires, Argentina, 26. jun.—Vlada predsednika Ramireza je razpustila narodno žensko organizacijo, ki je bila naklonjena zaveznikom. Ta je funkcionirala, ko je bil Ramon S. Castillo predsednik republike. Ramirez je s to akcijo ponovno demonstriral, da simpatizira z osišcem.

Domače vesti

Obiski in posravniki

Chicago. — Jože in Lia Menton iz Detroit sta 24. junija obiskala gl. urad SNPJ in uredništvo Prosvete. Ustavila sta se v Chicagu med potjo v Moline, Ill., k sinu zdravniku, pri katerem mislita prebiti nekaj časa.

Čikaške vesti

Chicago. — Anton Vencelj, slovenski mlekar, je prodal svojo mlekaro veliki mlekarški družbi Bowman Dairy Co. Vzrok je slabo zdravje Toneta. — Pred dnevi je umrl Lovrene Kočevar, doma iz Zverče vasi pri Žužemberku. Bil je samski in tukaj ne zapušta sorodnikov.

Is Peensylvanije

Sygan, Pa. — Dne 23. junija je tukaj po dveletni bolezni preminul Luka Dernovšek, star 75 let in rojen v Trbovljah. V Ameriko je prišel leta 1888 in član SNPJA je bil od leta 1905. Zapušta ženo, dva sinova in pet hčera.

Nova jugoslovanska vlada ustanovljena

Vse politične stranke reprezentirane

London, 27. jun.—Nova jugoslovanska vlada je bila formirana pod predsedništvom Miloša Trifunovića, ki je nasledila ont Slobodana Jovanovića, ki je resignirala zadnji teden. Vladna kriza je bila s tem rešena.

Novi premier je eden izmed najbolj prominentnih srbskih politikov in voditeljev srbske radikalne stranke. On je bil prvotni minister v prejšnji vladi.

Vladna kriza je sledila proklamaciji krilja Petra o potrebi enotnosti vseh jugoslovanskih političnih strank in ustavnih enakopravnosti Srbov, Hrvatov in Slovencev. Proklamacija je v bistvu realizacija federalističnega načrta. Jovanoviću so očitali počasnost v izvedbi načrta in sledila je vladna kriza.

V novi vladi so predstavniki vseh političnih strank in pričakuje se, da bo ta pospešila izvedbo programa, na čigar temelju bo osnovana bodoča jugoslovanska država.

Kriza ni bila samo problem Jugoslovanov, temveč tudi zaveznikov. Ti računajo na sodelovanje njih uporne sile v Jugoslaviji, kadar bodo sile Združenih narodov invadirale Jugoslavijo.

Pred nekaj tedni je angleški zunanji minister Anthony Eden apeliral na Jovanovića, ko je bil še predsednik vlade, naj osvobje program, na čigar podlagi naj bi se združile sporne grupe. Ta naj bi omogočil tudi spojitve vseh patriotskih grup, ki se bore proti osišni okupaciji sili. Združili naj bi se Srbi, Hrvati in Slovenci, četniki in partizani. Edenov apel ni dobil zadovoljivega odmeva in kvasanje med jugoslovanskimi krogi se je nadaljevalo.

Zvišanje odmerka kave v juliju

Washington, D. C., 26. jun.—Urad za kontrolo cen je naznanil zvišanje odmerka kave za tritedensko dobo, ki se prične 1. julija. Odemek je funt kave za to dobo na osebo, ker so se zaloge kave povečale. Za funt kave je veljavna znamka št. 21. Uradniki so izjavili, da se je uvoz kave povečal.

De Valerova stranka izgubila večino

Dublin, Irsko, 26. jun.—Stranka premierja Eamona de Valera je izgubila večino v nižji državni zbornici. Pričakuje se, da bo De Valera skušal skleniti dogovor z voditelji manjšinskih strank, da se bo lahko vzdržal na vladnem krmilu.

Protistavkovni načrt postal zakon dežele!

Lov na petokolonce v Italiji

Mussolini sklical izredno sejo članov kabineta

London, 26. jun.—Italijanska tajna policija (OVRA) je aretirala čez 11.000 oseb v lovu na petokolonce, se glase poročila iz zanesljivih virov. Italija in Nemčija sta v strahu pred zavezniško invazijo Sicilije, Sardinije in Dodekaneških otokov.

Ameriška časniška agentura United Press poroča, da je policija aretirala 7900 “komunistov” in 3250 nasprotnikov fašizma v zadnjih dneh. V slednji grupi je okrog 1350 takozvanih “separatistov” iz južnih tirolskih pokrajin in dalmatinskih krajev, kateri so spadali pod Avstrijo pred prvo svetovno vojno.

Poročila pravijo, da je tajna policija izvršila aretacije na svojo lastno odgovornost potem, ko je Cherici, načelnik te policije, obiskal Mussolinija in mu povedal, da je bila akcija potrebna v interesu zaščite Italije pred petokolonci. Dalje pravijo, da je Cherici zahteval večjo oblast v kampanji proti petokoloncem, da se Italija zavaruje proti invaziji.

Berlinska radiopostaja je naznanila zbiranje enot britske bojne mornarice pri Gibraltarju, kar je znamenje, da so v teku priprave za invazijo Italije, Grčije in morda tudi Bolgarije. Brodovje vključuje 14 britskih bojnih ladij, pet francoskih rušilcev in več drugih ladij.

Vest iz Madrida pravi, da je misljal nemškega generalnega štaba dospela v Bolgarijo. Člani te bodo nadzirali gradnjo trdnjav v Traciji in na grškem obrežju.

Drugo poročilo pravi, da je Mussolini sklical izredno sejo članov svojega kabineta in eksekutivnega odbora fašistične stranke, na katerih so razpravljali o načrtih glede zaščite Italije pred zavezniško invazijo.

Eksplozija v španski luki

Več bojnih ladij poškodovanih

London, 26. jun.—Druga zagonetna eksplozija se je pripetila v Ferrolu, španski mornarični bazi, se glase sem dospela poročila. To je največja baza na severozapadni konci španskega obrežja.

Poročila trdijo, da je bilo več španskih bojnih ladij poškodovanih pri eksploziji. Pri prejšnji, ki se je pripetila pred enim mesecem, so požari povzročili veliko škodo. Španske avtoritete so odredile preiskavo.

Govorice krožijo, da so sovražniki režima diktatorja Francisa na delu. Policija je aretirala več ljudi po eksplozijah. Španski uradni krogi so alarmirani.

Francoski odbor bo pomagal upornikom

Alžir, Alžerija, 26. jun.—Henri Bonnet, minister za informacije v nedavno ustanovljenem odboru za osvoboditev Francije, je naznanil, da bo ta odbor skušal navezati stike z voditelji podtalnega uporniškega gibanja v Franciji in jim nuditi vso mogočo podporo. On je dejal, da so uporniki uspešni v protinacijski sabotaži v Franciji.

Kongres ga sprejel z dvetretjinsko večino po vetiranju

DELAVSKI VODITELJI RAZOČARANI

Washington, D. C., 26. jun.—Connally-Smithov protistavkovni načrt je sinoči postal zakon dežele. Obe kongresni zbornici sta ga sprejeli z več ko dvetretjinsko večino glasov po kratki debati potem, ko ga je predsednik Roosevelt vetiral.

V senatu je bil načrt sprejet s 56 proti 25 glasovom, v nižji zbornici pa s 244 proti 108 glasovom. Kongres je s to akcijo zadal največji udarec Rooseveltu, odkar je Amerika v vojni.

Nekateri trdijo, da je John L. Lewis, predsednik rudarske unije UMWA, z izjavanjem vlade odgovoren za sprejetje protistavkovnega načrta kljub Rooseveltovemu vetiranju, ker so rudarji trikrat zastavkali v zadnjih šestih tednih. Predsednik je vetiral načrt na apel voditeljev unij Ameriške delavske federacije, Kongresa industrijskih organizacij in železniških bratovčkin.

Samo dva kratka govora sta bila v senatu po prečitaniu poslanice, da je Roosevelt vetiral načrt. Senator Tom Connally, demokrat iz Texasa in soavtor načrta, je po prečitaniu poslanice dejal, da je Rooseveltova akcija razočarala kongres in predlagal, naj ga senat sprejme, kar se je tudi zgodilo. V nižji zbornici je bil načrt sprejet skoro brez debate.

Zakon daje predsedniku Rooseveltu oblast zasege vsake tovarne, ki je udeležena v produkciji vojnega materiala, kadar obrat ogroža delavski spor.

Stavke v tovarnah, ki jih prevzame vlada, so prepovedane. Za one, ki podžigajo stavke ali na drugi način ovirajo produkcijo v teh tovarnah je določena zaporna kazen do enega leta in plačitev \$5000.

Vojno-delavski odbor ima oblast poseganja v delavske kontrolerze, ki nastanejo v vojnih industrijah, in izdajanja končnih odlokov. Ta odbor ne sme sankcionirati zaprte delavnice.

Delavske unije ne smejo prispevati denarja za politične kampanje.

Uprava tovarn, ki jih vlada ne operira, in delavci, uposleni v teh tovarnah, morajo obvestiti delavski department in vojno-delavski odbor o sporu, kadar se pojavi, preden pride do stavke ali izprtja. Obrat v nevladnih tovarnah se mora nadaljevati trideset dni po obvestilu, če se spor prej ne izravna. To se imenuje “ohlajevalna doba”. Ako kontrolerza ni rešena v tej dobi, delavski odbor odredi tajno glasovanje glede oklica stavke.

Philip Murray, predsednik CIO, William Green, predsednik ADF, A. F. Whitney, predsednik bratovščine železniških spremnikov, in drugi voditelji organiziranih delavcev so obsodili akcijo kongresa, ki je šel preko Roosevelta in sprejel protistavkovni načrt, čeprav ga je predsednik vetiral. Murray je dejal, da so kongresniki in senatorji, ki so bili odsotni, ko je protistavkovni načrt prišel pred zbornico, odgovorni za veliko nesrečo, ki je zadela deželo. Ta se lahko primerja militarističnemu porazu demokracije na bojišču. Murray je napovedal, da bo splošen odpor s strani delavcev in javnosti prisilil kongres v razveljavljenje zakona. Ameriški delavci bodo še nadalje podpirali predsednika Roosevelta.

PROSVETA
THE ENLIGHTENMENT
GLASILO IN LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE
JEDNOTE
 Organ of and published by Slovene National Benefit Society

Naročnina za Zdravne države (srben Chicago) in Kanado \$8.00 na leto, \$3.00 za pol leta, \$1.50 za četrt leta; za Chicago in Cicero \$7.50 za celo leto, \$3.75 za pol leta; za inozemstvo \$8.00.

Subscription rates for the United States (except Chicago) and Canada \$6.00 per year, Chicago and Cicero \$7.50 per year, foreign countries \$8.00 per year.

Cene oglasov po dogovoru.—Rokopisi dopisov in manjših člankov se ne vračajo. Rokopisi literarne vsebine (črtice, povesti, drame, pesmi itd.) se vrnejo pošiljatelju le v slučaju, če je priložil politično.

Advertising rates on agreement.—Manuscripts of communications and unsolicited articles will not be returned. Other manuscripts, such as stories, plays, poems, etc., will be returned to sender only when accompanied by self-addressed and stamped envelope.

Naslov na vse, kar ima stik s listom:
PROSVETA
 2657-58 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Illinois

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

Glasovi iz naselbin

Javen shod v Pittsburghu
 4. julija

Pittsburgh, Pa.—Namen tega dopisa je, da opozorim široko javnost na važen shod, ki se bo vršil v nedeljo, 4. julija ob 7. uri zvečer v Slovenskem domu. Svrha shoda je, da se kot zavedni Slovenci spet zberemo in izrazimo naše simpatije do trpečnega naroda. Na shodu bo nastopil kot glavni govornik splošno znani Janko Rogelj iz Clevelanda, ki je eden najagilnejših mož v JPO in SANS. Shod prireja pittedburški podružnici SANS in JPO, ki delujeta v nasebini za pomoč in politično podporo našemu zaslužnemu narodu v stari domovini.

Ob tej priliki želim podčrtati, da je to gibanje zdravo in bo peljano do konca. Če tem sem prepričan, kajti razmere tukaj in v starem kraju so in bodo take, da ne bo sploh mogoče narediti ničesar, kar bi bilo priložnost za naš narod. Če kdo dvomi, in teh je dovolj, naj le pomisli, da je naš narod v stari domovini sedaj organiziran bolj kakor je bil kdaj prej v svoji burni zgodovini. Narod ima svoj rodoljubno armado, ima svoj provizoričen narodni odbor in ljudsko oblast, ki ni v rokah starih koruptnih politikarjev, ampak je v rokah resnih narodnih mož in žena, kakor nam zatrjuje pisatelj Adamič. To je najboljša garancija, da bo pomoč iz Amerike in ostalega sveta prišla v roke nesebičnih ljudi, ki delujejo danes za rešitev naroda in njegovo življenje po končani vojni.

Vsa izgovora, da ne bo pomoč prišla v roke naroda, ne drži vode. Vsa sumničnija, da si bo kdo s tem denarjem krpal žepa in da bodo ta denar spet spravili v svoje žepa stari belgradski vladodržci, ki so naš narod držali v ječi in suženstvu toliko let, so brez podlage. To pa zato, ker bo ljudstvo z vsemi temi naredilo pošten obračun, tako da ne bodo nikdar več mogli ponovno varati ljudstva.

Potreba naše pomoči je nujna. Cele vaši in mesta so uničena, ljudstvo je golo in bosno, razglašeno po raznih krajih bivše Jugoslavije. Res je, da bodo nekateri posamezniki sami poslali svojem večje vsote, toda kaj bo z onimi reveži, ki nimajo svojcev v Ameriki? Ali bomo nanje čisto pozabili? Zato zbirajmo za čim večji pomožni sklad tukaj, da bomo pripravljene poslati znatno pomoč, kadar bo v svetu spet zavladal mir.

Financa JPO je v dobrih in zanesljivih rokah, naložena v bonidih Združenih držav, tako da bo pomožni sklad deloval za poraz fašistične trozveze tudi med tem časom. Kako se bo stvar delila in kdo bo delil denar, vse to bo prišlo na dnevni red pozneje s predstavniki naroda, ko bodo spet upostavljeni stiki s staro domovino in ko bomo v resnici imeli in pokazali, da imamo kaj deliti. Zato so potrebni javni shodi, da se razjasni nekatere zadeve med nami, da sami uredimo naš aparat za povojno sodelovanje in pomoč narodu, ki brani čast in pravice našega ljudstva tako častno in junaško.

Zato je važno, da vsi posetimo ta shod na praznik 4. julija. Noben izgovor ne velja, ker vsa-

ko omalovaževanje in brezbriznost koristi le Hitlerju, Mussoliniju in Hirohitsu, tem zakletim sovražnikom slovenskih narodov in demokracije. Janko Rogelj pa nam bo gotovo povedal kaj zanimivega in važnega, ker on predstavlja in vodi pomožno akcijo, ki je kljub vsemu vendar že zbrala nad 50 tisoč dolarjev. Torej še enkrat vabim vse iz nasebine in bližnje okolice na shod 4. julija. Poleg podučnega govora bo sledilo nekaj zabavnih in pevskih točk. Vsak bo šel domov zadovoljen, da je doprinesel svoj dar ljudstvu na oltar.

F. Oblak, 118.

Zahvala

Ramsay, O.—Naj mi bo dovoljeno, da se zahvalim Slovenski narodni podporni jednoti za hitro izplačano smrtnino za našim preminulim in nepozabnim Frankom Koranom. Tukaj je zopet dokaz, kako je siromakom potrebna naša jednota, ki pomaga brisati solze v slučaju nesreče. Torej vsi v jednoto, ki še niste člani in ne boste se kesali.

Ko pišem te vrstice, se premo-garji zopet na stavki, ker jim oholi kapitalisti ne privoščijo niti trohice tako upravičenega priboljška, dasi sami delajo ogromne profite. Vse to prav nič dobro ne vpliva na zavojevano Ameriko.

Annie Koran, 279.

Iz coloradskih hribov

Salida, Colo.—Se bom pa še jaz malo oglasil iz naših coloradskih hribov, čeprav ni nič posebnega. Pri društvu gremo bolj počasi naprej, ker naša nasebina je bolj majhna. Lani smo dobili 14 novih članov, 13 v mladinski, enega pa v odrasli oddelki. Letos pa še nič. Treba bo torej pogledati malo okoli, če bo mogoče še kakšnega dobiti.

Prosim torej naše člane, da se vi malo pogledate za novimi člani. Če nimate še svojih otrok v društvu, vpišite jih, saj sami veste, da je naša jednota največja in bobra plačnica. Vse pošteno plača, kar pravila določajo.

V Prosveti dosti čitam, da je na vzhodu in srednjem zapadu veliko dežja in tudi povodnje. Pri nas je pa suša. Zelo bi nas razveselili, če bi nam poslali vsaj malo dežja, tako da bi ga vi ne imeli preveč, mi pa premalo.

Kaj pa Tony Valentincič? Ali si že posejal oves in koruzo? Kadar jo boš pospravil, bom prišel pomagat "šokat". Ali se še spominjaš, kako smo v Pueblu hodili na jago in kako smo zajček streljali? Takrat sem jaz imel tako puško, da je nesla kar okrog hriba in sem takoj imel zajca. Sedaj pa drugače delam. Kadar grem na jago, vzamem s seboj rdeče paprike. Ko jo zajček povoha, začne tako kihati, da se z gobčkom udari ob kamen, da kar omedli. Takoj je dober, potem pa v žakelj z njim in domov. Veš, Tone, na ta način jagam zato, ker ne dobim več take puške, da bi nesla okrog hriba.

V Prosveti tudi berem, kako pobirajo fante k vojakom. Tudi pri nas jim ne prizanašajo. Dne 15. junija je odšel Eddy Struna, njegov brat pa je pri vojakih že

dalj časa. On kuha ofitirjem in se precej dobro pohvali. On je pri vojakih že 15 mesecev. Obata člana našega društva 256 SNPJ. Poleg teh dveh je pri vojakih seveda še več naših članov, toda jih ne bom omenjal, ker bi vzelo preveč prostora. Želim vsem, da bi kmalu "zribali" nacifašiste in Japonce in da bi se zdravi vrnili k svojim staršem in znancom, ki jih težko pričakujejo.

Priporočam vsem članom in članicam, ki še nimajo dnevnika Prosvete, da se naroče, kajti v njem je dosti novic in drugega gradiva. Jaz bi že ne mogel biti brez njega.

John Verant, predsednik 256.

S pota

V mojem zadnjem dopisu v Prosveti št. 120 je tiskarski skrat napravil pomoto. To je v zadnjem odstavku, kjer omenjam, da so bolnišnice polne bolnikov in da v St. Marys Hospitalu v Duluthu, Minn., čaka operacije Anton Car z Eveletha. Omenil sem, da toži, da bi rad videl svoja dva sinova, ki sta oba pri društvu Napredek SNPJ, kakor tudi njegovi dve hčeri in žena—ne pa zeta, kakor se glasi v dopisu. Toliko v popravek.

Matiija Pogorelec.

Prijatelju v slovo

Brownston, W. Va.—"Sem pevec in peti, to vse mi na sveti...". Ne izginejo mi iz spomina—moji pevec Bleda iz Conemaugha, Pa., in mile mi slovenske pesmice, ki so se izlivalo iz mojega nepozabnega Bleda in odmevale po pennsylvanskih hribovih.

Stali smo v polkrogu meseca—na eni strani jaz kot še nov prvi tenor, na drugi strani pa kot večletni pevec drugi basist John Pike (Pajk). Prišla je na vrsto tista vroča s tenorskim solosplovom... "O luna jasna, ko te gledam...". Solist pa mlad. Bolj kot od glažka vinca rujnega mi je dvignilo moje boječe srce, ko me je s smehljajočim obrazom pogledal z druge strani John Pike, češ, naj se ne prestrašim pred stotinami ljubiteljev lepega petja. In dasi vroč, je tenorski solo dobro teklo... Spremili smo več naših prijateljev do groba in jim zapeli zadnjič v slovo. Dne 1. junija pa čitamo v Prosveti, da se je za vedno poslovil od nas naš nekdanji sopevec John Pike (Pajk) iz Conemaugha in doma od Višnje gore na Dolenjskem. Vzela je v naročje—jamčica tiha... Mnogim smo s tužnim srcem izrazili našo bol z žalostinko—"Jamčica tiha... utrujeno vzemi Adamovo kri, v tvojem naročju počivat želi...".

Počivaj torej sladko, nekdanji in ljubljeni sopevec John Pike! Ostal nam boš v spominu.

John Planinc.

Vojna v Detroitu in drugje

Detroit.—Ta dopis pišem 22. junija in tu v Detroitu divja že drugi dan vojna. To ni kar tako za šalo, ampak je prava vojna. Mesto je polno vojaštva, ker policija ne more vzdržati reda. Governer je proklamiral obsedeno stanje in zvečer po deseti uri ne sme biti nihče na ulici brez vzroka, kot na primer če greš na delo ali z dela. Večraj so bile vse trgovine in gostilne zaprte, sploh je bil paraliziran ves promet. Restavracije smejo servirati samo hrano—nobenih alkoholnih pijač. Sploh so po nekaterih krajih mesta vse šipe pobite po trgovinah.

Rasni izgredi so se pričeli v nedeljo, 20. junija med belo-

polci in zamorci na mostu med Detroitom in Belle Islandom in se nadaljuje še nocoj, 22. junija. Črvidci pravijo, da po nekaterih delih mesta izgleda kot bi bili bombardirani po sovražnikih. Hiše so razbite in tudi požgane. Prevračali in zažigali so tudi avte in troke in pobili ali ranili ljudi, ako so bili v njih. Kot pravijo radijska in časopisna poročila, je bilo prvi dan mrtvih 25 ljudi, okrog 700 pa ranjenih—majhnih prask ne štejejo. Med ubitimi je tudi en policaj in en zdravnik.

Podivjana drhal je napadla vozove poulične železnice in buse ter vlekla ljudi iz njih. In sicer, ako je poulična vozila skozi predele, kjer žive večinoma belci, so jih vlekli ven zamorci, v zamorskih predelih pa so to poudarjali belci. Tako je bilo tudi z busi in drugimi avti.

Nocoj o polnoči (22. junija) policijski radio še vedno kliče na pomoč. Drhal še vedno kramenja hiše in razbija avte, dasi je mesto polno do zob oboroženega vojaštva. Tako imamo vojno domačega pridelka. Menda zato, ker niso mogli pričakati Nemcev in Japoncev, smo pa vojno kar doma spekli. Jaz sem že mislila, da mi vse moje vaje ne bodo nič koristile, kakor tudi ne moja plinska maska in železna čelada. Sedaj pa bo morada vse to še prav prišlo, čeprav ne bo sem Japonca...

K sreči živim v predelu mesta, kjer ni zamorcev in tako v moji okolici ni pretepev, dasi so skoro po vsem mestu. Že večkrat sem kje čitala, da je podivjani človek najgrša zver. Žal, da to le preveč drži. Ne da se nič olepšati.

Ravno ko to pišem, slišim po radiu, da je umrl neki zdravnik za ranami, katere je dobil, ko so ga zamorci napadli in mu razbili avto. Največ pa je ubitih in ranjenih zamorcev. Za red odgovorne osebe, kot so governer, župan, unijski uradniki in drugi se trudijo in skušajo pomiriti podivjano drhal, toda do sedaj še niso uspeli.

Medtem ko se nekateri pametni ljudje trudijo, da bi izenačili obe rasi, to je odpravili diskriminacijo proti zamorcem od strani belcev, so pa drugi taki nestrpneži, da vzamejo oblast kar v svojo roko in skušajo nekaj doseči s silo, kar bo stvar le poslabšalo.

Sovražnosti in pretepi so se pričeli nekako pred letom dni. Ko je vlada postavila apartmentne hiše za vojne delavce ter v njih naselila belce in zamorce, so belci začeli protestirati. Zamorci so bili v tistem kraju sicer že prej naseljeni, toda bolj redkoma. In tako je vlada napravila, da so lahko živeli pomešani tudi v vladnih hišah. Takrat so državni policaji in vojniki pazili na red in v omenjene predele ni smel nihče, ako ni tam živel. A danes so pa po vsem mestu.

Ni dovolj, da nas tepe nazadnjaški kongres s protidelavskimi postavami, marveč se moramo tepsti še sami. Enkrat pozneje bom mogoče pisala o naših kongresnikih, danes pa ni časa in je tudi prevroče za tako delo kot je pisanje. Nekaj moram pa še vseeno dodati.

Te dni sem prejela od nekega farmarja iz Couderdporta, Pa., dopisnico, datirano 17. junija. Ta farmar se je strašno razrepenčil, ker sem v nekem svojem dopisu omenila moje otroke, da so darovali za SANS. Ampak na tej dopisnici ta farmar izdaja svojo ignoranco, ker tistega dopisa niti razumel ni. V Prosveti je bil priobčen 15. marca, kar znači, da ta farmar najbrže ni niti naročnik tega lista, marveč mu je kdo drugi povedal in mu dal tisto Prosveto.

nica, kar sem pisala, mu pošljem pet dolarjev nagrade. Nasprotno gre njemu, kar pravi meni.

Kar se tiče znanja slovenskega jezika, se ne morem pohvaliti, da ga znanjo dobro. "Kranjskega" jezika pa sploh ne znanjo, kot ga ne znanj niti jaz. Ker sem Štajerka, torej le po "štajersko" govorim. Po "kranjsko" govori pa moj mož in sicer za dva, ker je dvakrat Kranj.

Glede farmarjeve opazke, da je bil večkrat v mojem domu, to ni nemogoče, saj je bilo pri nas že toliko različnih ljudi kot morda v malokateri slovenski hiši. In to ne samo farmarji, marveč tudi odvetniki, zdravniki, zobozdravniki, sodniki, trgovci, razni igralci in pevec. Da pa ne bo kdo rekel, da sem zopet preveč odprla usta in bi morada kdo preveč kihnil od tega, naj povem sedaj, zakaj so bili ti ljudje pri nas. To se je zgodilo, ker je vedno kdo pripeljal mojo hči z dela. Ona sreča vsake vrste ljudi pri delu, ker je igrala.

Vendar pa dvomim, da je bil ta farmar kdaj pri nas. Mislim, da me je zamenjal za kako drugo osebo, kar se je že večkrat zgodilo. Pa tudi nisimo edini s takim imenom v Detroitu, sta še dve drugi ženski, mati in hči, ki imata prav tako prvo in drugo ime kot jaz. Ker pa mene pozna več ljudi in tudi pišem te dopise, tako postanem tudi grešni kozel. Kar se tiče drugih groženj tega farmarja, ki se niti ne podpisuje, se ne bom ozirala nanje.

Še malo komentarja na dopis Frances Drnač. Njen dopis me spominja na fevdalno dobo, ko so sužnji držali z gospodarji, namesto da bi držali skupaj proti svojim izkoriščevalcem. Spominja me tudi na čase, ko so bile ženske brezpravne, toda namesto da bi se postavile mozem in svojim tlačiteljem po robu, so se z njimi držale in jim pomagale, ker se niso zavedale, da lahko nekega dne z njimi prav tako postojajo kot z njih sestrami.

Sploh je radi ignoranca tako na svetu, da je večina zmeraj izkoriščana po manjšini. Oh, ti kratka pamet—žal, da jo poseduje vse preveč ljudi.

Mrs. Drnač pravi, da bi morale še me matere poklicati svoje sinove domov. Well, jaz imam oba sinova v armadi Strica Sama—eden je že poldrugo leto, drugi pa sedem mesecev in je pravkar na dopustu. Ko bodo te vrstice objavljene, bo že zopet nazaj v taborišču Chickasha, Okla., kjer je že nad pet mesecev.

Frances Drnač pravi, da fantje zaslužijo pri vojakih komaj tretjino tega, kar so zaslužili prej. To pa ne drži v vseh slučajih; drži le pri onih, ki so v civilu imeli boljše pozicije z boljšo plačo. Marsikateri zasluži bolje v armadi kot je v civilu. Eden teh je tudi moj starjši sin. Pa tudi navaden prostak ne zasluži tako slabo, odkar jim je bila zvišana plača na \$50 mesečno. Poleg tega imajo prosto hrano, obleko, stanovanje in vso zdravniško oskrbo. Če pomislimo, da moramo mi civilisti vse potrebščine strašno drago plačevati, niso vojniki v gnotnem oziru nič na slabšem kot so civilisti. S tem ne mislim reči, da je kdo preveč plačan. In da ne bo kdo zopet napačno obrčal, naj povem, da nisem proti (Dalje na 3. strani.)

Pred dvajsetimi leti

(Iz Prosvete, 28. junija 1923)

Domače vesti. V Triadelphiji W. Va., je vlak do smrti povozil 22-letnega Maksa Česnika od St. Petra na Krasu, člana SNPJ.

Delavske vesti. V Minneapolisu je zmagala socialistično-unijska stranka pri mestnih volitvah; izvolila je večino članov mestnega sveta.

Inozemstvo. Bolgarski diktator Cankov, ki je s silo strmoglavil kmetsko in demokratično vlado Stambuljskega, je dobil podporo Rumunije in Poljske.—Nenavaden mravz v Evropi. V Franciji je ponekod zapadel sneg.

Sovjetska Rusija. Sovjeti so prodali Nemčiji žita za 40 milijonov zlatih mark.

Demokracijo še čakajo važne naloge—IV

Eden največjih konfliktov, ki pride po vojni v ospredje, bo s klerikalizmom. Za kulisami se ta konflikt že danes vrši.

Klerikalizem je politika višje katoliške duhovščine. Cerkvena politika—ali politika katoliške cerkve—bi ne bila točna označba. Cerkev v svojem ustroju sestoji iz višje in nižje duhovščine in lajštva (vernikov), ampak te tri struje so—posebno v Ameriki—malokdaj enotne v politiki, vsaj kolikor se to tiče lajštva. Nižja duhovščina, ki ni odgovorna za odloke svojih višjih, navadno sledi višji duhovščini, vendar je mnogo nižjih duhovnikov, ki ignorirajo politiko; nekaj je tudi "upornikov", ki si ne pustite diktirati političnih nazorov od svojih višjih.

Ameriški klerikalizem, katoliški ali protestantski, ni javen—toliko bolj pa je aktiven indirektno. Duhovščina sama se drži proč od politike, skrbi pa, da se čuti njen vpliv v zbornicah in javnih uravah, kadar koli so na dnevnem redu važne domače ali zunanje zadeve. Njena "lobby" v Washingtonu je ogromna. Njen pritisk pri volitvah, posebno v močnih katoliških središčih, je največkrat odločilen.

Višja katoliška duhovščina v Ameriki je večinoma irskega pokoljenja. Do napada na Pearl Harbor je bila ta duhovščina v večini desna roka ameriških izolacionistov in apizarjev; njen vzor je bila "nevtralna" Irška, njen največji sovražnik pa Anglija.

Situacija v Evropi je drugačna. Tam so države večinoma spojene s cerkvijo in katoliška duhovščina se odprto udeležuje v politiki; klerikalna stranka je—oziroma je bila—v nekaterih državah ali deželah najmočnejša politična stranka. V zadnjem desetletju se je večina duhovščine v Italiji, Španiji, Avstriji, Franciji in Ogrski naslonila na fašizem; tudi v Nemčiji so imeli nacisti mnogo pristaev med duhovniki. Na Poljskem je katoliška duhovščina vneto podpirala diktatoru Pilsudskega in tudi v Jugoslaviji se je kmalu sprizajnila s kraljevskega diktatoru.

Vse to dokazuje, da se klerikalizem nikdar ne obotavlja, kadar izbira med diktatorom in demokracijo—najraje si izbere diktatoru, če mu ta dobro služi. Velika večina višje in nižje duhovščine je že sto in stokrat demonstrirala, da ne zaupa demokraciji. V Ameriki smo videli te demonstracije od kardinalov in škofov na vrhu do zloglasnega politikana Coughlina, ki se je v svojem magazinu očitno norčeval iz vlade večine in imenoval demokracijo "vlado drhali." Res je, da je več ali manj duhovnikov v Ameriki in Evropi, ki se ne strinjajo s Coughlinovim naziranjem in resno poskušajo, da bi se prilagodili politični demokraciji in najbrže verujejo tudi v ekonomsko in socialno demokracijo, ampak pri svojih višjih so zaradi tega slabo socialni.

Cerkev je organizacija ljudi, ki morajo živeti v človeški družbi, svoji državi in v svojem narodu neglede na svoje versko naziranje. To je pribito. Dokler je ta organizacija imela državo pod svojo kontrolo ali vplivom, je bilo dobro zanje—prihaja pa čas, ko kontrola ne bo več mogoča in tudi vpliv bo izpuhteval. Ali bo cerkev preživela krizo s tem, da se bo demokratizirala? Na to vprašanje more odgovoriti le višja duhovščina, ker to je v glavnem njena zadeva. Naša ni.

Naša in splošna zadnja pa bo prej ali slej, da se država popolnoma osvobodí vsake kontrole od cerkve. V interesu demokracije bo—kakor je že danes—da se cerkev, kakršna koli, umakne v privatno življenje in se posveti le svojim verskim poslom. Cerkev mora biti povsod ločena od vlade, politike, šole, kulturnih ustanov in javnih zadev sploh, ki bodo vsem skupne. To je edini način, da se odpravi zlo klerikalizma.

Kakor verniki ne marajo kontrole brezvercev nad svojimi verskimi zadevami, tako brezverci ne marajo kontrole vernikov nad svojimi nazori in privatnimi zadevami življenja. Demokracija priznava vsakomur svobodo, da lahko veruje, kar hoče—ne more pa priznati motnje te svobode v interesu te ali one cerkve. V interesu vernikov samih bo, da je njihova cerkev ločena od vsega javnega življenja in prepričani smo, da bodo nekoč verniki sami zahtevali to ločitev—zlasti takrat, ko bodo povsod v manjšini. Kakor se bi oni odločno protivili kontroli države nad cerkvijo, tako tudi oni ne bodo več marali kontrole nad drugimi glede verovanja.

Vemo, da bodo težave. Ustanova, ki je bila dolga stoletja navajena na kontroliranje drugih in na dobre privilegije, se ne bo čez noč odrekla vsemu temu, ampak odredi se bo morala, ker bo raje izgubila tri prste, kakor vso roko.

Klerikalizem močno računa s svojimi množicami, ki so v nekaterih deželah večina—računati pa mora tudi s tem, da je verna masa prav tako izpostavljena—zlasti v mirnem času in v tako zvanih dobrih gospodarskih razmerah—splošni izobrazbi, kakor katera druga. A priori smo vsi ljudje in samo ljudje! Priznamo, da je imela politikujoča duhovščina v zadnjih 25 letih sijajno polje za propagando—v letih neprestane krize, depresije, gnotne revščine, nasilnih preratov in vojne. Le kužnih boleznih je še manjkalo! Ampak mizerija teh vrst ne bo trajala vedno in v relativno dobrih časih narašča med preprostimi ljudmi sentiment za emancipiranje—so bolj uporni in kooperativni; bolj so sposobni za iskanje nečesa novega, za reformiranje svojega osebnega življenja.

Na ta način bo klerikalna večina postala manjšina in demokracija bo poskrbela, da je manjšina ne bo več izrabljala, obenem pa bo poskrbela, da bo tudi manjšina zavarovana glede svoje verske svobode.

Čas prihaja, ko bodo tudi verniki tolerantni in bodo v resnici spoštovali protivno naziranje svojega bližnjega, kajti to bo le njim v korist. Le na ta način si bodo zaslužili spoštovanje lastnih nazorov.

Slika kaže ruske vojake v akciji na fronti pri Kursku.

Vesti z jugoslovanske fronte

Poročila Jugoslovanskega informacijskega centra in drugih virov

ORGANIZACIJA POKOLJEV Na gotovo! — pali in morli

Reader's Digest prinaša v svoji junjski številki za mesec junij prepis naslednjega članka iz tednika "Cruelty" osem armade "Cruelty".

Kar sledi, je najjasnejši in najbolj dokaz za metode, s katerimi se poslužuje Hitlerjeva vojska na onih ozemljih, ki so bila pod njegovo suženjstvo; najstrašnejši od vseh dokazov, ki so do zdaj prišli na dan.

Gre za povelje, katero je izdal št. 425. nemškega pehotnega polka na dan 28. oktobra 1941, v času, ko se je ta nemška vojska nahajala v Jugoslaviji. Prepisi tega dokumenta so po vsej verjetnosti prišli v roke osme britanske armade v Egiptu. Besedilo tega povelja je naslednje:

Dodatno objavljeni predpisi nemškega poveljnika v Srbiji kažejo, kako izvršiti ustrelitve, zahtevajo naslednje dopolnitve in izpremembe vrhovnega povelja z dne 16. oktobra 1941: Kadar gre za ustrelitev večjega števila oseb, jih je treba ustreliti v vrsto streljanja po vrstah.

Trupla je treba zakopati v globokih grobovih. Prejati je treba za upeljevanje trupel. Preprečiti je treba prebivalstvo polaga cvetnih grobov.

Izogniti se je nepotrebne dotikanju trupel; obsojence treba umestno priversti neposredno na rob njihovih grobov. V slučaju množičnega streljanja dovoljeno prisiliti talce, da odklenejo z licem obrnjenim v stran.

Ustrelitev velikega števila oseb je izvršiti v skupinah od 5 do 10, vsako osebo posebej. Če se na vrsti, je treba stati nogo.

Pred ustrelitvijo je treba prebrati vse papirje onim, ki bodo ustreljeni.

Ustrelitvi velja napraviti dodatno poročilo z naslednjimi podatki: 1) imena ustreljenih, 2) vzlog za ustrelitev, 3) ime zadnjega častnika, 4) kraj, 5) ime častnika, ki je dal ustrelitev.

kar naenkrat prekinili železniško progno za več krajin. Ta progna je za naciste najvažnejša v pogledu prevoza vojakov na Balkan. Gerilci niso le porušili progne, temveč celo napadli vlake in povzročili precejšnje izgube življenj.

EPIZODA IZ GERILSKE VOJNE V SLOVENIJI

Londonski Daily Telegraph prinaša izpod peresa svojega posebnega dopisnika "nekje v Evropi" članek z naslovom — "Zivjače jugoslovanskih gerilcev."

"Ravnokar sem dobil podatke o mali epizodi iz bojem v Sloveniji, ki osvetljuje hrabrost in iznajdljivost jugoslovanskih gerilcev v njihovih gerilskih podjetjih proti italijanskemu osvojevalcu."

Kadar potrebujejo gerilci večje količine hrane, je ne gredo konfiscirati, temveč jo kupijo od kmeta po primerni ceni.

Nedavno so v bližini Postojne gerilci odgnali živine nekega slovenskega kmeta. Del nakupne cene so mu takoj plačali in mu obljubili, da se povrnejo še isto noč z ostalim denarjem.

Kmet jim je povedal, da mora stvar brez odloga javiti italijanski oblasti in dodal "ako tega ne storim, me obesijo".

Gerilski vodja mu je odgovoril: "Ne bodo te obesili". Takoj po našem odhodu pojdi na italijansko komando — toda mi se bomo vseeno vrnili s tvojim denarjem."

Italijani so seveda takoj obkolili kmetijo in na vse strani naperili svoje strojnice... Toda kmalu je slovenski kmet prišel k italijanskemu komandantu in mu pokazal šop bankovcev: "Vseeno so mi plačali".

Italijanski komandant je ves besen začel preiskovat stvar. Pokazalo se je, da so gerilci, oblečeni v italijanske uniforme, prinesli kmetu denar, strazi pa povedali, da so prispeli iz Trsta z natančnimi navodili od glavne komande, kako postopati z gerilci. Takoj nato so s svojim avtomobilom zopet zbežali. —(JIC).

ITALIJANSKE SKRBI

Časniška agencija Reuter poroča iz Zuericha: Italijansko časopisje govori le malo o Nemčiji, mnogo pa piše o Madžarski, Rumuniji in Hrvaški. Italija je očitno v velikih skrbeh radi svojih 20 divizij, ki se nahajajo na Balkanu in so v nevarnosti, da jim zavezniška mornarica pretrga zvezo z Italijo preko Jadranskega morja; italijanske čete na Balkanu bi bile v tem slučaju resno ogrožene od gerilskih sil.

BALKAN JE KLJUČ EVROPE

Vplivni list Washington Post je objavil pod gornjim naslovom članek bivšega bolgarskega poslanika v Beogradu, Koste Todorova, iz katerega prinašamo naslednje izvirne besede:

Ako se bodo zavezniški odločili napasti Italijo iz severne Afrike, bodo v istem položaju — toda v obratnem smislu, kakor v Tuniziji. Invazija Evrope z velikimi sredstvi — in le invazija z velikimi sredstvi se utegne posrečiti — je mogoča le v dveh razmerah. Zavezniški morajo napasti v zapadni Evropi — Franciji, Belgiji ali Nizozemski — pri čemer bi se opirali na bazo v Veliki Britaniji, ali pa morajo napasti v jugovzhodu preko Turčije na balkanski polotok.

Invazija Balkana bi nudila Zedinjenim narodom velike ugodnosti. Te operacije bi se opirale na Turčijo, na njene močne vojaške sile in zaloge surovin ter na bližnji vzhod, kjer zavezniški razpolagajo z velikimi rezervami ljudi in materiala. Poleg tega pa bi invazijo podpirale politične in vojaške razmere v različnih balkanskih deželah.

Umestno je, da se spominjamo dejstva, da se je prva svetovna vojna zaključila na Balkanu.

Govor Mihe Kreka na londonskem radiu

Dne 16. maja 1943. Afrika je prenehala biti bojšče. Važen del svetovne vojne je končan. Še divja po treh kontinentih sveta in skoro po vseh morjih, ali na enem bojišču je sovražnik popolnoma premagan in uničen. Predsednik Severne Amerike in angleški premier, ki sta vodila to ogromno bitko in dobila to popolno zmago, sta že napovedala, da je njun naslednji bojni cilj Evropa. Osvobodilni bojni cilj Evropa. Osvobodilni podjarmljeno Evropo in uničiti nacistično-fašistično žarišče sedanjega vojnega zla.

Ni nobenega dvoma, da bomo v teh dneh slišali, da sta oba velika državnik na svojem zadnjem sestanku v Ameriki vztrajala pri tej svoji obljubi in izdelala načrt vojnega sodelovanja za borbo združenih narodov za Evropo. S tem so Združeni narodi postavljeni pred ogromno in bistveno nalogo sedanje svetovne vojske. Borba bo težka. Nacizem in fašizem se zavedata, da gre za njuno smrt. Njune pravice na vseh mejah kažejo, da bosta storila vse, kar moreta, da si podaljšata življenje. Armadi Anglije in Amerike bosta moralno izbirati mesta najmanjšega odpora, ker vsak udarec mora biti brezpogojno siguran korak naprej. Ni samo vprašanje priti in stopiti na evropska tla, podvzetje, ki zahteva ogromnih sredstev na morju, v zraku in na kopnem. Istočasno je v naprej treba imeti zbrano in pripravljeno vso vojno moč, ki bo zavezniškom garantirala, da bodo na evropskem tlu zmagovalci napredovali. Od trenutka, ko se prve zavezniške čete napote proti Evropi, pa dotlej, dokler ne zavzamejo dovolj širokega ozemlja, da so strateško trdni, ne bo noben oddih, noben postanek mogoč. Računati se mora, da je Hitler izpremenil vso Evropo v eno samo gospodarsko vojno enoto in mora biti udar zavezniškom tako silen, da povzod lahko zlomi vso nacistično moč naenkrat ali deljeno, istočasno ali

Povojna zveza Združenih narodov

Washington, D. C., 26. jun. — Owen J. Roberts, član federalnega vrhovnega sodišča, je dejal, da je ustanovitev federacije Združenih narodov z omejeno, toda vrhovno oblastjo in jurisdikcijo v mednarodnih zadevah, potrebna za vzdrževanje miru na svetu v povojni dobi.

Roberts je podal to izjavo v teku radijske debate o predmetu "Ali moremo organizirati mir na črti federalne unije?" Njegov argument je bil, da edino taka unija more garantirati svetovni mir in kooperacijo.

Njegov argument je pobjljal senator Gillette, demokrat iz Iowe in član senatnega odbeska za zunanje zadeve. On je dejal, da različnost elementov v svetovnem prebivalstvu onemogoča ustanovitev "nadržave." Ta ne bi bila praktična in tudi ni mogoča.

Sodnik Roberts je trdil, "da je federacija Združenih narodov mogoča in ameriško ljudstvo jo lahko ustvari, če hoče." Federacija ne bo ustanovljena, če bo ameriško ljudstvo demonstriralo, da je zadovoljno z mednarodnimi intrigami, kupčevanjem z orožjem in zavajanjem enega naroda po drugem narod iz lastnih sebičnih interesov, kar se lahko zgodi v povojni dobi."

Gillette je priznal, da mora Amerika prevzeti vodilno vlogo v mednarodnih kooperativnih naporih v povojni dobi, zaeno pa je trdil, da bi taka kooperacija zahtevala revizijo in odpravo večjega dela ameriške ustave.

Urad za vojno mobilizacijo

Pomeni korak naprej v koordinaciji vojnih naporov

Urad za vojno mobilizacijo, katerega je postavil predsednik Roosevelt, pomeni velik korak naproti eventualnemu "vojnemu kabinetu", katerega važni ljudje v deželi — uradniki in drugi — že davno želijo kot potrebo za koordinacijo vojnih naporov.

Temu novemu federalnemu uradu, ustanovljenemu po nalogu eksekutive, je namen, da povspehi boljše sodelovanje med vojno mašino in bistveno civilno ekonomijo. V zvezi z ustvaritvijo tega urada zahteva predsednikova izjava napredovanje s "polno paro" v poljedelstvu, industriji rudarstvu, pridelovanju in delitvi, prenosu in dobavi potrebin, kakor tudi ožje sodelovanje vseh teh panog v svrhu večje povspešitve splošnega vojnega načrta.

James F. Byrnes, prejšnji direktor ekonomske stabilizacije, je kot rezultat predsednikovega naloga dobil v svoje roke več moči kot je prej imel Donald M. Nelson, šef vojne produkcije ali pa Bernard M. Baruch v prvi svetovni vojni.

Z Byrnesom bo sodeloval odbor za vojno mobilizacijo, ki je sestavljen iz tajnika za vojno Henryja C. Stimsona, tajnika za mornarico Franka Knoxa, sodnika Freda Vinsona, strokovnjaka za davke in ekonomijo, predsednika vojne produkcije Nelsona in Harryja C. Hopkinsa, predsednika odbora za dodelitev municije.

Urad za vojno mobilizacijo bo imel tri glavna opravila: 1. Da ustvari skupne načrte in boljše smernice za največje izkoriščanje naravnih in industrijskih možnosti za vojne in civilne potrebe.

2. Da združi delovanje posameznih federalnih uradov in oddelkov, ki se bavijo s produkcijo, dobavo, razdelitvijo in prenosom vojnih in civilnih potrebščin.

3. Da izdaja direktive za načrt in delovanje federalnih uradov. Ta predsednikova odločitev je bila sprejeta v kongresu in od publike z odobravanjem.

Po objavi te odločitve je Byrnes poudaril, da bo ta urad prevzel nase mnogo opravil, ki so do sedaj obremenjevala predsednikova ramena, tako da bo sedaj šef ekzekutive imel več časa za strateške seje s svojimi vojnimi svetovalci in voditelji Združenih narodov.

vspešiti našo vojno mašino in našo najvažnejšo civilno ekonomijo." Ko je prevzel svoje mesto kot šef novega urada, je Byrnes podal ostavko na svoje mesto direktorja ekonomske stabilizacije; tam ga je nasledil sodnik Vinson, ki je bil poprej član apelacijskega okrožnega sodišča Zedinjenih držav.

Sodnik Vinson je bil 14 let član kongresa za Kentucky in osem let član kongresnega odbora za način in sredstva, enega najmočnejših in najvplivnejših skupin v dolni zbornici.

Krakte biografije ljudi, katere je predsednik imenoval za člane novega urada za vojno mobilizacijo, so naslednje: James F. Byrnes, direktor, je bil advokat in sodni referent ter 14 let član kongresa, član senata pa 12 let. V juniju 1941 je bil imenovan v najvišje sodišče. Oktobrat meseca lanskega leta je podal ostavko, da postane direktor ekonomske stabilizacije. Domis je iz Južne Karoline in star 64 let.

Henry L. Stimson, vojni tajnik, je bil rojen v New Yorku in je bil poprej generalni guverner Filipinskih otokov. Državni tajnik za časa predsednika Hooverja in predsednik ameriške delegacije na konferenci za oborožitev v Londonu leta 1932. Vojni tajnik je postal v juliju 1940.

Frank Knox, tajnik mornarice, je bivši čikaški publicist. V špansko-ameriški vojni je služil z "Rough Riders", je bil republikanski kandidat za podpredsednika leta 1936; za tajnika mornarice je bil imenovan v juliju 1940.

Harry L. Hopkins je predsednik odbora za dodelitev municije. Poprej je bil direktor federalne pomoči pri WPA; tajnik trgovine; tudi je predsednikov politični in ekonomski svetovalec in posebni pomočnik za lend-lease-operacije. Rojen je bil v Sioux Cityju, Iowa; sedaj stanuje v Belli hiši.

Donald M. Nelson, predsednik odbora za vojno produkcijo, je bil poprej uradnik pri firmi Sears, Roebuck za dobavljanje naročil po pošti. Ima 54 let; rojen je bil v Hannibalu, Missouri. —Common Council—FLIS.

Zakladništvo želi znati

koliko znaša ameriško premoženje v inozemstvu

Zakladništvo (Treasury Department) je objavilo, da morajo osebe, ki spadajo pod zakone Združenih držav in ki imajo premoženje v inozemstvu, katero predstavlja na 31. maja t. l. skupno vrednost več ko 10.000 dolarjev, izpolniti prijavo na svoji najbližji federalni rezervni banki najkasneje do 31. avgusta.

Uradniki zakladništva so naglasili, da se mora prijaviti ne samo lastnina, ki se lahko oceni, temveč tudi ona lastnina, ki je začasno ni mogoče oceniti in katero so izdale ali ustvarile tuje države ali ljudje v teh tujih državah.

Tudi v slučaju obveznic, ki se morajo ob zapadlosti plačati v dolarjih Združenih držav, ali interesov v organizacijah s sedeštem v zavezniških državah in nekih sporazumov ter pogodb, se morajo prijaviti, čeprav skupna vrednost znaša manj ko 10.000 dolarjev.

Od te prijave so izvzeti državljani Združenih držav, ki so v zasebni državi in ljudje, ki služijo v armadi Združenih držav.

Uradniki pa so tudi izjavili, da kljub temu vse osebe, ki so izvzete — ako želijo — lahko prijavijo vse svoje premoženje v inozemstvu.

Forme TFR-500 in cirkularji z navodili za pripravljanje prijave se sedaj pošiljajo federalnim rezervnim bankam, kjer jih bo publika lahko dobila.

V inozemstvu bodo te forme razdeljene ameriškimi državljanim po konzulih Združenih držav. Končni prijavni rok za te ameriške državljane je 31. avgust.

Za osebe, ki imajo manj ko 50.000 dolarjev vrednosti v inozemstvu, bo pripravljen poseben skrajšan cirkular z navodili. Način določanja vrednosti za to prijavo je opisan v tem cirkularju. Uradniki zakladništva so končno izjavili, da bodo informacije iz tega pregleda dale vladi ne samo popolne in sigurne podatke o ameriškem premoženju v inozemstvu, ampak tudi pripomogle oddelku za kontrolo zunanjih fondov in drugim vladnim uradom, ki se bavijo z ekonomskimi, finančnimi in trgovinskimi zvezami s tujimi državami in njihovimi državljani.

Zakladništvo opozarja, da bo vsakdo, ki je dolžan izpolniti prijavo in tega ne bi storil, moral odgovarjati po zakonu. —OWI.

Glasovi iz naselbin

(Nadaljevanje z 2. strani.) njih plači, tudi če bi dobivali še večjo. Toda tudi premogarji in drugi delavci mbrajo živeti. In kako se mora premogar in sploh vsak delavec boriti za svojo eksistenco, ker je pač še tak sistem na tem planetu, da nihče ne skrbi za delavsko paro.

Tudi jaz sem bila premogarjeva žena in vem prav dobro, da noben premogar ne obogati. Kdor je bolj skromen in varčen, da danes da kaj na stran, mora pa tisto porabiti v deževnih dneh, katerih ni malo za delavskega trpina. Ko sem bila jaz v Kansasu, je bilo največ takih premogarjev, da so si zaslužili komaj za borno življenje. In danes na splošno gotovo ni nič boljše. Ako je zmagal za kak luksus, je bil že posebno srečen.

Uredništvu bi priporočala, naj rabi kož za take vrste dopise kot je bil Drnačkin, ker je omejenosti že itak preveč med delavsko maso.

Katherine Krains.

SLOVENSKA NARODNA PODPORA JEDNOTA

izdaja svoje publikacije in se posebno list Prosveta za kulturo, ter potrebne agitacije svojih družin in članstva in za propagando svojih idej. Nihakor pa ne za propagando drugih podpornih organizacij. Vsa ta organizacija ima običajno svoje glasilo. Torej agitatorni dopisi in namena drugih podpornih organizacij in njih družin naj se ne pošiljajo listu Prosveta.

Skupina delavcev, članov unije ADF, ki so dosegli nov rekord v sabljanju zakovic v trup ladje v ladjedelnici California Shipbuilding Co. Wilmington, Cal. Zabili so 2005 zakovic v petih urah.

